

књиге ниједан предавач неће трагедију узети за Диониса а јарећом брадом нити ће мислити о њој оно што је досад мислио. Потребно је још издвојити два текста као значајан напредак у интерпретацији Антигоне и Чеховљевих драма а то су текстови *О Антигони* и *Чехов - трагичан песник*. Проблем суђења због малог броја сачуваних трагедија је присутан али би требао бити присутнији и штета што аутор није неколико реченица написао о неодговорном и алкавом човечанству које је знало шта губи губећи преко хиљаду античких трагедија. Аутор мисли да је роман нашкодио трагедији зато што је различит од ње а у ствари његова конкуретност је у томе што јој је сличан. Овде су личне идеје добро образложене а противне се или не помињу или се шкрто образлачу. По питању односа филозофије и трагедије није настало онолико штете колико је то у књизи присутно, ако би узео мало више слободе рекао бих да је филозофија она која је, разумевајући трагедију, успела да је дигне у неслушене висине и обезбеди јој сва она значења која неће остати статична него ће у динамичкој репродукцији увек имати нешто ново да кажу. Коначно, нема одредница по којим би знали све што је потребно о наведеним књигама а поготово странице са којих се узимају наводи. Тиме се, вероватно, књига хтела учинити приснијом и ближом читаоцу што доказује и изненађујућа динамика оспоравања већ учвршћених идеја где се компликоване категорије излажу на јасан, духовит и приступачан начин. Захваљујући овом моделу књига ће имати велики број читалаца чији интерес није драмска књижевност а они читаоци који овакву књижевност проучавају биће са овим поступком додатно стимулисани.

Миленко Сташевић

Светислав Басара, ВУЧЈИ БРЛОГ,
Народна књига, Београд, 1998.
Драган Великић, СТАЊЕ СТВАРИ,
Стубови културе, Београд, 1998.

Објављене некако у исто време, обе ове књиге имају најмање још два најмања заједничка садржаја: обе се баве несвеселом актуелном политичком стварношћу, и обе су настале као последица већ објављених текстова у штампи. Могло би се додати и још нешто, посве подразумевајуће: и Басара и Великић, као озбиљни, одговорни људи и врсни, респектабилни писци, имају изразито негативан однос према диктаторско-сатрапској природи режима у Србији, као и према његовом трагичном досадашњем учинку. Но, ту сличности престају.

“Вучји брлог”, као насловна синтагма, има у корену реч вук, односно Вук. Наиме, личност и дело Вука Стефановића Караџића су, по Басари, трагично одредили нашу даљњу судбину. Басара лудишно, и, рекло би се, тачно закључује да је Вукова реформа “културна револуција која је суспендовала традиционални, хришћански систем друштвеног организовања и заменила га народњачким, у основи паганским моделима заснованим на обичајности. Тако се национална култура Срба стала убличавати на презиру према високој култури, елизизму и духовности, и тај се дух инфилтрирао у све области, почев од историографије, преко политике, закључно са односом према раду”. Ништа блажи Басара није био ни према Доситеју, који је сакупио “отпатке са дна европске мисли”. Из овакве констатације настали су народњаштво и трибализам који су, следствено логици, изродили Добрицу Ђосића и, наравно, Слободана Милошевића.

У организационом смислу, Басара је своју књигу поделио у три целине: “У сенци вука”, “Полемике” и “Чланци”. Иако је постигао извесну кохеренцију, Басара ипак није остварио неку чвршћу везу између фрагмената објављених у дневним (углавном дневним) новинама, па је и карактер овог издања управо такав: дневно-политички, у његовом већем делу; многобројна понављања извесних судова, па и реченица и синтагми које би имале да буду ефектне, изазивају ефекат ефемерности, који се могао одстранити једноставним редакторским захватима.

Великићево штиво, макар у смислу организовања мноштва

(новинских) текстова у компактнију целину каква је књига, делује акрибичније и компактније. Кроз четири поглавља (“Вештине”, “Инсулин”, “Стање ствари” и “Међувреме”), аутор је својих четрдесетак текстова, објављених у периоду од 1995. до 1998. сабрао и кодирао тако да је тзв. степен корисног дејства максималан, а ефекат редунданце минималан. Такође, са становишта стила, “Стање ствари” углавном припада литературе и есејистици, док је “Вучји брлог” више детерминисан фелгонијстичким и публицистичким маниром и вокабуларом. Оштар у судовима, а одмерен у начину на који их изриче (мада се и у њега могу прочитати и жешћи примери острашћености, рецимо: “Тако то бива када пионир само телесно одрасте, а ментални део организма прпусти пионири која је такође само телесно одрасла, па се та два огледна примерка пионирске свести из болшевичког инкубатора пионирске свести међусобно размењују”. И тако даље: од “дебилизма њихове реторике”, преко “дежменкастих тела која пружају само привид живота по формули Франкенштајнове лабораторије”, па до суочавања “са лудилом које већ читаву деценију исијава реактор из Пожаревца”. Прецизно и тачно, али, стилски, више припада салонској или уличној, свеједно, реторици, него литератури.

Без обзира на извесне, у овом случају строго методолошке или литерарне објекције које би се овим и оваким књигама могле упутити, њихово публиковање сматрамо драгоценим ако ни због чега другог, оно због указивања на чињеницу да би литература и уметност уопште требало да буду чувари етичких вредности уграђених и стечених у онтолошком одређењу племенитог појединца, што писац, частан писац (видети *Савете младом писцу*, Данила Киша) свакако јесте.

Ђорђе Кубурић

Иван Негришорац, АНЂЕЛИ УМИРУ,
Стубови културе, Београд, 1998

Ако му приђемо са спољне стране, брзо ћемо уочити да пред собом немамо роман, бар не у класичном смислу, или не само роман. Драма, која се трансформишући претаче у роман са фрагментима дневника и неколико есеја, представља идеалну форму, добро исклесано корито за супстанцу којом је испуњено. Отимајући се конвенционалним оквирима у јеку је новог. Синтеза различитости, уочена у форми, слика је новог света, света обједињења интелекта и духа и различитих религијских система што представља тематику дела.

Чини ми се да је једна од основних намера аутора била да читаоца “увуче” у причу, дајући јој на тај начин боју реалности, а не пуке фантазије. На то, да читајући постанемо активни судеоници, позива када у “лицима” назначује да упишемо име које, по нашем мишљењу, недостаје. Тиме као да даје слободу да сопственом руком дотакнемо његов свет. Са тим у вези има још једна занимљивост. Роман почиње описом збивања на једном плану, са краћим епизодама које описују сурови свет реалности Југославије, године 1993. Испрва су то два одвојена сужеа, која се при крају здружују, а као последица тога приповедач се трансформише у лик, који живо учествује у радњи. Дотле је био само посматрач. Такав пут укључивања свакако не може читаоца оставити равнодушним, нити сасвим по страни.

Дело, у принципу, садржи две приче. Оне се преплићу и чине целину, али се могу осетити два плана. Први би представљао врсту макроплана, где се расправља о судбини човечанства уопште. Други, микроплан, настаје кад се прича сужава на национални ниво. Читалац ће дати приоритет оном који више одговара његовом сензибилитету. Мени је, лично, дража прича о проуховљеном човеку - отпаднику од света, нешто од родољубу - повратнику, који духовним напорима покушава да уздигне колективну свест народа. Мада никако не треба запоставити чињеницу да је макроплан, у ствари, увод за суштину приче. Реч је само о индивидуалном утиску.

Овај роман прича је о победи божанске супстанце у човеку, кроз многа страдања и уз велике жртве; о победи душе над